

סימן ה

(כד.) אין נהנין ממעשה נסים הוא גם במקום
 דלא מרויח ה' ^{הוא} בהגם דגם מעיקרא הוי חמרא
 יע"ש.

שאלה: אי יש להניח מצוה כדי שיעשו אדם
 חשוב - ואם במקום אדם חשוב ג"כ שייד הא
 דמצוה בו יותר מבשלוחו.

חשובה: ע"י סוטה (יג:) אמרו הניחו לו
 כבודו בגדולים, ובמגילה (לז.) גדול
 שכולן גולל, ובמנחות (נט.) איתא ומנלן דאין
 מורידין בקודש אמר רבי דאמר קרא ויקם
 משה את המשכן ויתן את אדניו וכ' רש"י
 צפי' השני מדלא סייעוהו אחיו הכהנים
 בהקמת העמודים והאדנים שמע מינה דאין
 מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים ע"ש,
 הרי מוכח מזה ג"כ דכבוד הוא להמנוה
 שיעשה ע"י חשובים וגדולים וכ"ה ציומא (כ:)
 דגנאי הוא להדרשה שיחרגמנו מי שאינו חשוב,
 אך ילה"ע מהא דקיי"ל בצ"מ (סב.) דחייך
 קודמין א"כ כ"ש לענין חיי נפש, מיהו מהא
 דגמ' סוטה ומגילה הנ"ל אין רא' כ"כ
 לפימ"ש ^{לפימ"ש} בשע"ת (סימן תרנח) דמנאות
 המשותפות לציבור כגון קה"ת וכיו"צ שאין
 המנוה שכל עדת ישראל יעשו אותה כ"א
 צפ"ע פשיטא שיש להקדים המכובדים
 וחשובים יע"ש.

וכ"כ היש"ש (סו"פ מרובה) בהא דא' שבת
 (קיס:) אמר אביי כי חזינא נורבא
 מרבנן דשלים מסכת' עבידנא יומא טבא לרבנן
 פירש"י שהי' אביי ראש ישיבה, ופי' דכוונת
 רש"י דכיון שהוא הי' הגדול הי' לו קדימה על
 זולתו לעשות המנוה יע"ש.

ובעת נ' להוסיף לת' קו' המוס' בברכות שם
 דהלא אמרו דלא כ"א זוכה לב'
 שולחנות, ויש לחלק דשם בגמ' ברכות בר'
 אלעזר דאמרו לא כל אחד זוכה לשני שולחנות
 היינו משום שהי' מתחילה עני אמרי' לא כ"א
 זוכה לב' שולחנות אבל מי שהי' עשיר ונעשה
 עני ע"כ זה צמול רע נעשה לו ולא חשיד
 הקצ"ה דעביד בלא דינא, וזכה חילקו בחוס'
 שבת (קי. ד"ה חויא) דכשהי' לו רפואה
 שנאבדה ממנו יותר סימן רע הוא לו מאילו לא
 נודמנה לו כלל יע"ש.

וע"ע בבא בתרא (י.) דבני אחאי דריצ"ז חזא
 להו בחילמא דבעי למיחסר שבע מאה
 דינרי עשיניהו (כופה הי' אותן בדברים) שקל
 מינייהו לזדקה פש גבייהו שיבסר דינרי כי
 מטא מעלי יומא דכיפורי שדור דבי קיסר
 נקטיניהו אמר להו ריצ"ז לא תדחלון שיבסר
 דינרי גבייכו שקליניהו מינייכו א"ל מנא ידעת
 א"ל חלמא חזאי לכו א"ל ואמאי לא אמרת לן
 דניתביניהו א"ל אמינא כי היכי דמעבדו מנוה
 לשמה ע"ש, הרי דחשיב יותר מנוה לשמה
 שהוא שלימות המנוה אפי' צמועט ממנוה שלא
 לשמה אעפ"י שהי' מרובה, וע"י ברכות (כח.)
 דעדיפא שיתוספו ספסלי ביהמ"ד אפי' מאותן
 שאין תוכן כבדן מלהיות מועטין ורק אותן
 שתוכן כבדן וי"ל.

ועי' ס' חסידים (סי' חצר"ת) דמנזה להדיוט
 לומר הרגוני ולא חצרי ת"ת, הרי
 דמותר למסור גם חיוו כדי שיוכל הת"ח לחיות
 ולקיים מצות ואעפ"י שעי"ז יתבטל הוא עצמו
 מן המצות, וילה"א מד' המדרש בפרקי דר"א
 (פי"ט) דאדה"ר מסר שבעים משנות חיו
 לדוד הע"ה, ועי' ת' גבעת הלבונה (סי' יז)
 שמסתפק במועטים שהם בסכנה גדולה ורבים
 בסכנה מועטת למי משפט הקדומה לגון
 ולהציל וכן אביו ורבו בסכנה מועטת ואיש אחר
 בסכנה גדולה למי משפט הקדומה להציל,
 ורצה לדמות להר"ן דהכמות מכריע את
 האיכות, ויש לחלק, ובת' יד אליהו (סי' מג)
 כ' דאין דין קדימה לוודאי סכנה על ספק
 סכנה ולכן אין לאדם להכניס עצמו אפי' בספק
 סכנה כדי להציל חצירו מסכנה וודאית יע"ש
 והוצא בפ"ת (יו"ד סי' רנב).

וב"ב בשו"ע הרב (סי' שכט ס"ח) דאין לאדם
 להכניס עצמו אפי' לספק סכנה להציל
 חצירו מוודאי סכנה יע"ש, ועי' עוד מזה בת'
 הרדב"ז (ח"ג סי' תרכז) צית שלמה (יו"ד סי'
 נט) עמודי אור (סי' לו) מהרש"ם (ח"צ סי'
 רי) קומץ המנחה (מצוה רנז) חוות יאיר (סי'
 קמו) ומה שהעיר עליו צישמח משה (פי'
 ויגש), וע"ע ת' מהר"ם שיק (חיו"ד סי' קנה)
 דרכי הי"ם (דרוש ד לפ' זכור ע' קכו) ומש"ש
 בשם הגר"ח אבולעפיא ז"ל, עזרת ישראל
 (שפירא סי' קמו) חקקי לב פאלאגי (חומ"מ סי'
 כו) ויען אברהם (חומ"מ סי' ז) חסד יהושע
 (סי' כ) חמדת אפרים (יו"ד סי' לא), ובס' בן

אברהם (פ' שמות דרוש ראשון) כ' דלכו"ע
 איכא חיו"צ להכניס עצמו לספק סכנה כדי
 להציל חצירו מסכנה וודאית אלא דליכא לאו
 דלא תעמוד על דם ריעך כיון דסו"ס איכא
 ספק סכנה שצריך להכניס עצמו בו כדי להצילו
 לחצירו יע"ש, וע"ע אור שמח (פ"ז מהל'
 רוצח ה"ח) דהוכיח ממש"כ הרמב"ם דאין
 הרוצח יוצא מעיר מקלטו כדי להציל, הרי דאין
 להכניס עצמו בסכנה מפני הצלת חצירו, ויש
 שרצו לחלק דרק אם מכניס עצמו באותה סכנה
 של הניצול ולא במכניס עצמו בסכנה אחרת,
 וע"ע מה שהעירו עליו בס' כלי חמדה (פ'
 פנחס ופ' כי תצא) חורח חיים אצלסון (סי'
 יב) ענפי ארז (ח"א ערך אאמע"ר ע' סט:)
 בכורי חיים (ח"ה סי' עד אות יא) אהל משה
 צווייג (מהדו"ת סי' עד) ויען דוד (סי' רסו)
 עלי תמר תרומות (פ"ח ה"ד ד"ה אמר
 רשב"ל), ועי' בס' לחקרי הלכות להגר"ח
 העליר ז"ל על חו"מ (ח"צ ע' רמו) ושם ת'
 הג' ר' מאיר דן ז"ל יע"ש ובס' שפע חיים
 (סי' תס) וכחצתי עוד מזה בחצורי דב"ש (סי'
 ג) ואכ"מ, וראיתי כעת בס' ענפי ארז (ח"א
 ערך אבישי בן צרוי יט: מעמוה"ס) שכ'
 דל"ע צהא דסנהדרין (נה). ששאל אבישי אם
 מותר לו לרכוב על פרידתו של המלך דוד הלא
 סכנה הי' וחי' דהי' אצלו רק דמיון וספק ואם
 ירכב עליו כמורד יחשב שחייב בעצמו מיתה
 ואולי אינו מחוייב להכניס עצמו בספק סכנה
 משום ספק סכנה של חצירו והתירוהו יע"ש,
 ובזה יהי' תלוי ג"כ אי מותר להכניס חצירו
 לספק סכנה כדי להציל עצמו מסכנה וודאית

דאז י"ל דדמא ידי' סומק טפי מחצרי' דאלל
חצירו אינו אלא ספק סכנה ואללו הוא סכנה
וודאית וי"ל.

ובעיקר הספק להעדיף רבים על של יחיד,
להס"מ היכא לרבים יהי הפסד גדול

של ממון אבל אם יתחלק ההפסד לכל א' יהי
ההפסד יותר פחות ממה שיהי הפסד ליחיד
אחר אם יש להעדיף ההפסד היחיד על של
רבים או הפסד הרבים על היחיד.

ויש לתלות קצת ד"ו באותה הספק שיש אלל
היתר הפסד מרובה כי האי גוונא דאם
יתחלק ההפסד לכאור"א לא יהי ההפסד גדול
אלל הכל יחד הוא הפסד גדול אם אפשר לדון
בזה משום הפסד מרובה, אי הולכין אחר
החפץ או אחר האדם, ע"י ח' מתת ידו
(מהד"ת יו"ד סי' לו) ראש אריה קאמלהאר
(ח"ב סי' י אות ב) כלי גולה ע"ו (יא.) חמדת
משה (סי' סד) קובץ נטעי נאמנים בת'
הגרי"ש מקיטוב ז"ל (ע' עו) באופן דיט
הרבה קדרות יחד ולכולם יחד יהי הפסד
מרובה, ובזה יהי תלוי אי מתלקי בין עני
לעשיר או דאוליגן צמר החפץ ולא אחר האדם
ע"י פת"ש (יו"ד סי' לא אות ב) בשם רע"א
לענין זה ואי צב' שותפין אי אמרי' דלכל א'
ל"ה הפסד מרובה ואילו היתה של איש א' היו
מתירין אותה משום הפ"מ, וע"י ברכי יוסף
(ח"מ סי' ו) צב' שותפים תובעין פרוטה
אחת, וזה תלוי בכל ענייני שותפות א"ה כאילו
כל א' יש לו החצי או לכל א' יש לו כולו,
ונודע בזה החילוק בין ליצור לשותפות ע"י

חוס' מנחות (עמ: ד"ה או לאחד מבני
חצורה), וראה עוד בס' מנחות כהונה (סי' לח)
ובס' נפש ח' על שו"ע או"ח (סי' רסו סעיף
ט).

וידועים ד' האלשיך שר' לפ' הקרא וכי תמכרו
ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל
תונו איש את אחיו וק' הא דאמר תמכרו בלי
רבים וקנה בלי יחיד וכן איש אל אחיו לי יחיד,
וכ' כי ידוע דשיעור אונאה שמות ופחות
משמות מחילה והי' אפ"ל אם הי' מוכרים
שנים וקונה אחד אם נתאנו המוכרים ינטרף
שמות לכל אחד ואחד ואם הוא פחות משמות
לכל א' הוה מחילה לו"א וכי תמכרו בלי רבים
יהי כאילו הם רק א' ואל תונו איש את אחיו
כי שיעור אונאה שיעור א' הוא לרבים
וליחידים יע"ש, וכ' בס' לויט חן כי דבר חימה
פירש דהא וודאי אם האונאה הוא שיעור
שמות לכלל המקח א"כ מגיע לכל א' מן
המוכרין ג"כ שיעור שמות לפי חלקו שיש לו
במקח הזה, וכ' בס' נחלת יעקב יהושע (פ'
בהר עה"פ וכי תמכרו) עפ"י הגמ' ב"מ
(נה.) אין אונאה לפרוטות דאונאה צריך להיות
יותר מפרוטה ואפי' ללוי דיש אונאה לפרוטות
אין אונאה בפחות משו"פ, וזה ר"ל האלשיך
דלא ינטרף שיעור יותר מפרוטה או פרוטה
לכל אחד ואחד מן המוכרין אלא אפי' יש
שיעור אונאה ביחד ג"כ הוי אונאה דשיעור א'
הוא לרבים וליחידים יע"ש, ובעיקר יישוב ד'
האלשיך כבר קדמו בת' משנת אליעזר
(מהדו"ק חלק התשובות סי' יא אות ג) וכן

במ' פאר ישראל (סי' כח).

[ונוברתי בעת ממה שמנינו לענין מי שהפסיד
 נזם אחת מזוג של נזמים אי חשבי
 ההפסד לפי היוצא ומחוייב לשלם זוג אחר של
 נזמים כיון שא"א להשתמש עם אחת בלא
 חבירתה, או אמדין ההפסד לפי החפץ, וכיון
 שלא הפסיד אלא אחת א"א לשלם אלא אחת,
 ואף כי אין הנושאים שוים מ"מ ליינתי זאת
 כיון שיש להסבירו כך, ע"י בזה בשו"ת זרע
 יעקב (סי' סז) שה"ר מב"מ (נ"ט:) האי מאן
 דגזל חבילא דתמרי מחבירו ואית בה חמשים
 תמרי אגב הדדי מוזדבנן בנ' נכי חדא חדא
 חדא מוזדבנן בנ' אי יכול לומר לו אנה חדא
 חדא הוה מוזנינא להו יע"ש דמוכח דכל
 שהניזק יכול לומר שהי' לו הפסד יותר נריך
 לפייסו, וכ' דעבדין מלחא מליעמא דישלם
 כפי מה שהי' שוה בשעת האבדה ויחזיר
 הנשאר, ובמ' קול אליהו (ח"א סי' יד) כ'
 דנריך לשלם החסרון וע"י במ' שערי דעה
 (ח"ב סי' רמ) שג"כ הביא מגמ' ב"מ הג"ל,
 וראיתי במ' זכותיה דאברהם פאלאגי (דרוש ב'
 להפסד) שהביא בשם ס' ברך יצחק (די פאם
 חו"מ סי' כג) דמשלם כפי מה שהי' שוה
 בשעת האבדה וכ"כ אביו הגר"ח פאלאגי במ'
 רוח חיים (ח"מ סי' רכג אות ג) וליין לס'
 הגיד מרדכי (סי' יט) שחולק על הזרע יעקב
 יע"ש, וראה עוד במ' אמרי ברוך (בן ליון סי'
 יא) ואכה"מ בזה ועוד חזון אי"ה בל"ג.]

וע"י חו"י יומא (לט.) דמוכח ג"כ דמנזרה
 גמורה אין להניחו בשביל אחרים, שבי

דהא דלנועין משכו את ידיהן היינו משום
 של"ה כזית רק כפול אבל א"ה כזית לא היו
 מניחין המנזרה, וע"י בקוטה (לו.) דא' שם קפץ
 שבטו של בנימין תחלה והיו שרי יהודה
 רוגמים אותם ומשו"ה זכו למלכות, ולא משכו
 ידיהן להניח המנזרה לשבט בנימין.

אך יל"ע דהוי כחטיפת מנזרה דלרש"י צמנחות
 (ל.) הוי קצת מנזרה ולרמ"א (יו"ד סי'
 ער ס"ב) לא יא' כלל, ובמ' תולדות יצחק שור
 (סי' כו אות ב) הוכיח מגמ' סנהדרין (כא.)
 כשי' רש"י יע"ש, מ"מ מבוא' בשע"ת (סימן
 חפב) דאם יוכל לעשות ע"י ערמה שחבירו
 ימאן בהמנזרה שפיר דמי, וזהו ענין בועז
 שאמר לגואל על רות שהיא מואבי' וכן ענין
 יעקב בצכורה יע"ש.

ויש להביא עוד מקור לזה דמותר לרמות
 בשביל מנזרה מגמ' סוכה (לד:) דא"ל
 שמואל להנהו דמוזני אסא אשוו וזנינו ואי לא
 דרישנא לכו כר"ט דמכשר בקטומין יע"ש
 בתוס' דה"י מפחידם כדי שימכרו בזול ומהא
 המנזרה מנז' ולא ימנעו בשביל יוקר וי"ל.

וע"י חולין (פז.) דרבי רצה לקנות מאותו המין
 המנזרה שבידו ע"ש, ובאמת זה תלוי
 בטעם עשרה זהובים אי משום קנס שגזל
 מחבירו המנזרה כמו"ש הכפתור ופרח (פט"ו)
 או משום לחבב המנזרה על בעליהן וכמו"ש
 בשמ"ק ב"ק (לא.), וע"י ט"ז יו"ד (סי' כח
 סק"ח) ד"י זהובים הוא משום שנהנה מהמנזרה
 יע"ש, וע"י שו"ת משיב שלום (סי' מט) שרצה

לחלק בין קניית מצוה למכירת עבירה לחצירו
 ע"ש, ודעת זקנים לבעלי תוס' (פ' חולדות)
 כ' דאם יש ס"ת ביד גוי או מצוה מותר
 לרמות וליטול ממנו ע"ש, אך בענין ס"ת ביד
 גוי י"ל משום להצילו מבזיון, וזה חלוי אי
 עכו"ם נוהגין כבוד בס"ת תפלין ומזוזות
 ונפק"מ אי מותר למסור להם, ע"י חולין
 (נצ:): שמכבדין את התורה וע"י צ"מ (כד).
 בתי מדרשות דידן דיחצי זהו כנענים ופרש"י
 שהן חוץ לעיר ומושיבין זה כנענים לשמור, אך
 ע"י ביצה (טו). מהו דתימא רוב לסטים ישראל
 ניניהו ולא מזלזלי בהו וכו' ע"ש הרי מ'
 דעכו"ם ודאי מזלזלי בתפלין וכגיטין (מה:)
 דאימליא זיהרא שקלא (התפלין) שדמינהו
 בנהרא, וע"ע יצמות (טז:): עה"פ ידו פרש"י
 על כל מחמדי' זה עמון ומואב בשעה שנכנסו
 עו"כ להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו
 על ס"ת ע"ש וילהא"ט בזה.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

וע"ע בענין קניית עבירות ומצות בתי מהר"ם
 אלשקר (סי' קא) שהעמיק בענין זה
 תשו' רב האי גאון וכ' שם שאין נחפס שום
 קנין בשכר עוה"צ כי נדקת הנדיק עליו תהי'
 ורשעת הרשע עליו תהי' ובכ"ז המוכר תורה
 ומצות עליו לקבל פורעניות יע"ש, וע"י מעשה
 חייא (תשו' טז) שהורה דאין כאן מכר כלל ולא
 זכה הקונה מאומה ומסיים דהמוכר הפסיד
 בזה שכרו עד שישב אל ה' וירחמהו, וע"י
 רבינו ירוחם (ס' האדם נחיצ צ ח"ה) שכ'
 קודם שיעסקו בתורה יכול להתנות כמו ישכר
 עם זבולון אבל אחר שעסק ונתן לחצירו אי"ו

כלום כדנתיב אם יתן איש את כל הון ביתו
 (שה"ש פ"ח) ומסחצחא שהעוסק אחד שכרו
 אחר שכר בטל חלקו וכו' יע"ש, וע"י דברי
 יעקב שור (סי' פד) דהוי כמוכר עו"ש דלא
 עשה ולא כלום כפסחים (פט:): ומ"מ המוכר
 צריך כפרה יע"ש, וע"י עוד בזה בתי מחנה
 חיים (ח"צ חו"מ סי' כ) טטו"ד (מהד"ק סי'
 ריו) ובתי מי צאר (סי' יז) מהרש"ם (ח"ג סי'
 קנא) חצלים צנעימים (ח"ג סי' נח) מצפה
 ארי' (חו"מ סי' לו) אצן יקרה (ח"ג סי' נב)
 משיב דבר (ח"ג סי' יד) כנף רננה (סי' סג)
 בית ישראל (הורצין חו"מ סי' כ) וע"י דברי
 מלכאל (ח"ד סי' פא), ועוד.

וע"י שבת (פט:): דאמר יצחק פלגא עלי וכו'
 ע"ש, וע"י אדר"ג (פי"ב) אין אדם
 חולק עם חצירו שכרו בעוה"צ, ובקה"ר (פ"ב)
 אבל לעוה"צ אין אדם מוריש שלותו וכו' ע"ש,
 וע"י מד"ר (אמור פ"ל) אבל שכר דבר אי'
 מה"ח אין אדם יכול ליתן מתן שכרה.

וגם מצוא' מגמי' סוטה הנ"ל דקפלו שרי
 יהודא ורגמו שצטו ש"ב, דאין צמנאה
 משום עני המהפך צחררה, ולענין קידושין
 באמר לחצירו שיקדש לו אשה וקדשה לעצמה
 כ' הבית שמואל (סימן לה סק"כ) בשם
 הרמב"ם (פ"ט מהל' אישות ה"א) דנקרא
 רשע, ובתי חת"ס (חו"מ סימן קח) הוכיח
 מזה דדעת הרמב"ם דגם צמנאה יש משום
 עני המהפך דהא קידושי אשה ל"ג צמנאה,
 וזהו כדעת רש"י קדושין (נט:). ולתוס' אין
 צמנאה משום עני המהפך דאי אפשר לו

למנא אחרת משא"כ במקח ילך וישתכר ואפשר
לו למנא אחרת, והמהר"ל מפראג ז"ל בספרו
נתיבות עולם (נתיב הצדק פ"ג) סתר ראיות
הר"ת והעלה כרש"י דגם בהפקר אמרי' דין
עני המהפך יע"ש. ¹¹²³⁴⁵⁶⁷

בהפקר אמרי' דין עני המהפך בחררה מ"מ
בקדושי אשה מודה משום פו"ר יע"ש, וע"ע
שו"ת פאר ישראל הארניק (סי' ג) וצ"ל רני
ושמחי (דף קג:).

ולדעת רש"י י"ל קו' המפ' בהא דצ"מ (י).
ראה מציאה ונפל עלי' וצא אחר
והחזיק בה זה שהחזיק בה וכה נז, וק' תיפול
להשני במה שהלך בתוך הד"א דקונות לו
בצ"מ ולמה הוצרך להחזיק בה כדי לקנות,
יעוי' בת' שו"מ ובבית הלוי (ח"ג סי' מה),
אך לד' רש"י די"צ משום עני המהפך ועבד
איסורא, א"ש דהלל קיי"ל צ"מ (נו:): דתקנתא
דרבנן לאיסורא לא עבדי ואין הד"א קונות,
יעוי"ש בתוס' צבא מציא דה"נ לגנב אין
הד"א קונות, ועד"ש צ"ק (סט:): לגנב לא
עבדי תקנתא, ומנאחי שכ"כ ליישב בשו"ת
מהרש"ל לאנגסאס (סי' עג).

אמנם בת' הלק"ט (ח"צ סימן רפו) כ' דאפי'
בשידוך לא מקרי רשע רק רמאי, ועי'
עמודי אש אייזנשטיין (סימן כ' אות טו)
שדייק בן מד' הרמז"ס ודלא כהבי"ש וח"ס
יע"ש, ובה תלוי מה שנסתפק בת' פני מבין
(או"ח סי' נו) אי במהפך בחררה בקדושי אשה
ומקדש ע"מ שהוא לדיק גמור כיון שע"י
מעשה זה נקרא רשע לא תהא מקודשת יע"ש,
והא דמו"ק (יח:): שמא יקדמנו אחר ברחמים
אינו ענין לכאן דשם מיירי שע"י תפלתו תמות
היא תחלה עיי"ש ברש"י שכ"כ.

וראה צ"ל ברכת יעקב שור עמ"ס ברכות (נו).

ובאמת זה תלוי בצ' הדרכים בגמ' צ"מ (ב:)
ונריכא דאי תנא מציאה הו"א מציאה
הוא דרמו רבנן שבועה עלי' משום דמורי
ואמר חבראי לאו מידי חסר בה איזל אחפיש
ואתפליג בהדי' אבל מו"מ דליכא למימר הכי
אימא לא ואי תנא מו"מ הו"א התם הוא
דרמו רבנן שבועה עלי' משום דמורי ואמר
חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא
השתא דנריכא לדידי אשקלי' אנא וחבראי ליזל
ליטרח ליזון אבל מציאה דליכא למימר הכי
אימא לא נריכא ע"ש, הרי צ' דרכים אלו אי
מציאה קיל ממו"מ משום דלא טרח בה או
דמציאה חמיר משום דא"א למיטרח וליזון,
וע"ע מזה צ"ל ענף עץ אבות מענקים (סי' ז)
פרי השדה (ח"ג סי' נח) ובת' בית דוד לייטר
(סי' ס).

וד"ו דמציאה בלא טירחא היא בזה יעויין עוד
שבת (קנג.) דמציאה לא טרח עליה,
וילה"ע מכתובות (סו.) מציאה כהעדפה ע"י
הדחק דמי ופירש"י רוב מציאות צריך לחזר
עליהם כגון דגים שנשארו ביבשה או צבי שבור
או לחפש סימא בקרקע, וע"ע צבא מציא
(יב:): כגון ששכרו ללקט מציאות, ובמגילה
(ו:): יגעתי ומנאחי וכו', אך המהרש"ל
בקדושין (נח:): כ' דגם לדעת רש"י דאף

שליח מ"מ כיון שחייב להשתתף בפריטי כאלו
אינו יכול להמקיים ע"י אחר יע"ש.

ומ"ש במור ואהלות הג"ל דלכנו מותר למקור
המזוה, נ' פשוט דאע"ג דע"י מקירתו
לכנו מקיים בזה הבן ג"כ מזוה כאו"א מ"מ
ל"ש בזה משום א"ע מזוה חבילות חבילות,
וכמ"ש בס' מעשה אברהם אשכנזי (יו"ד סי'
יד), ואנא מוסיף דלפי הני שיטות דמ' כאו"א
הוא מזוה בין אדם לחבירו ל"ש לו' אעמח"ח
אלא כששניהם מסוג אחת או שהם מזוה שהוא
בין אדם למקום או שהם ממזוה שהוא בין
אדם לחבירו ולא כשמזוה אחת הוא בין אדם
למקום ומזוה א' הוא בין אדם לחבירו
וילהא"ט בזה.

ובחב"א (שער או"ה אות י') השיג על התב"ש
דזה לא מזוה ולא שמענו ליתן המזוה
לפני החשוב והוא יתבטל יע"ש, ובחפארת
ישראל ברכות (פ"ד מ"ב) כ' דבבביל אהבת
חבירו אין להניח מזוה ולזכות לחבירו שיעשה
וכו' יע"ש, וכ"כ בת' מים עמוקים למהרא"ח
(ח"צ סי' ע) והוצא גם בס' חקרי לב חזן
(או"ח סי' ד) יע"ש, וע"ע מעשה אברהם
אשכנזי (יו"ד סי' יג) ובס' ברכי יוסף (או"ח
סי' רפד) וראה בס' שמן משחת קויפמאן
(ח"צ סי' קט), וע"ע בענין חזקה במזוה בת'
משנת אליעזר מישל (מהדו"ק חלק שו"ת סימן
כט) ובס' שמעתיא דכה"ג (מערכה יא).

ומזה יש לדון במה שנשאלתי זה איזה שנים
מאת הר"ר יצחק ריבא שליט"א בן

שכ' דעפ"י"ז אין מקום לקושיית הישועות יעקב
(או"ח סי' תקנא) שהק' דאם נימא דאסור
לארס בחוה"מ א"כ כל בר ישראל אסור ואין
יקדמנו אחר אצל להג"ל אין החשש שמה
יקדמנו אחר שחנשא אליו אלא שחמות וזה
יוכל להיות גם בחוש"מ יע"ש, אך ילה"ע
מירושלמי ב"ב (פ"ה ה"ב) וחענית (פ"א
ה"ח) דשמה יקדמנו בחפלה לינשא וע"י מדרש
תלפיות (ענף זיווג).

וע"י תב"ש (סימן כה סקי"ד) דינן להניח
מזוה לפני חשוב ובמקום גדולים ל"ש
משום מזוה בו יותר מבשלומו, ובשו"ת אבני
חפץ (סוסי' ג) ה"ר לד' התו"ש ממנחות (לג).
דריש גלותא בנא ביתא ואמר לר"נ קבע לי
מזוזתא ול"ל דאף שמזוה בו יומצ"ש מ"מ
במכבד לאחר דרך כיבוד וגדולה רשאי
וכתבו"ש הג"ל, ולא זכר כי התבו"ש בעצמו
בבר הביא שם רא"י זו יע"ש, ובס' מור
ואהלות (אהל ברכות והודאות אות לא) כ'
דר"נ ה"י חתנו וחתנו כזנו כרש"י שבת (כג):
ובכנו או יורשו ה"י כעושה בעצמו, או דקצת
מזוה עבד בעצמו ושאר יוכל לקיים ע"י שליח
ע"י מג"א (סי' תרעא סקי"א) ופמ"ג (א"א
סי' תלב), או דעשה בשכר ואז ל"א מביומצ"ש
יע"ש.

ועיקר ד"ז דבשכר ל"א מזוה בו יותר מבשלומו
יע"י בס' ישמח משה (פ' עקב), ובת'
שיח יצחק (ססי' רב) כ' סמוכים לזה מד'
הב"י (סי' תרעו) שכ' דמה"ט מבכרים בנ"ח
להדליק" (ולא "על") אף שיכול לקיימו ע"י

"וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה" יע"ש ובס' חסדי אבות קוטנא (סי' ב).

וילדה"ע קצת מפסחים (פ.) דצמחא טהורין ומחנה טמאין משלחין טהור לדרך רחוקה כדי שיהיו יכולין המרוצין לעשות הפסח בטומאה ע"ש, הרי דיש ליחיד לוותר על פסחו מלהיות בטהרה כדי שיהיו המרוצין יכולין לעשות הפסח, וע"ע יצמות (נח:) דלא תימא ליצמינהו חד לכולהו אלא כל חד וחד מייבס חדא דלמא מתרמיא לי' ידי' ע"ש, הרי דעדיפא ספק מצוה של מרוצין מוודאי מצוה של יחיד.

וה"ג מצינו אצל סכנה דלהלל רבים נריך להכניס עצמו לספק סכנה כמו"ש במדרש (ב"ר פ"א) מוטב תהא נפש אחת דוחה בספק ולא כולם בודאי, אך שם אצל בנימין גם הוא עצמו הי' בסכנה וודאית של הרעב א"כ מוטב להניח הוודאי ולתפוש הספק, ודומה לזה כ' בס' מערכי לב חזן (דרוש נ) דמה"ט הכניסה עצמה אסתר לספק סכנה מפני הלחץ של ישראל דהא גם היא עצמה הייתה בודאי הסכנה של כל ישראל יע"ש, וזוהי ג"כ תלוי אם מי שמוטל בספק סכנה אחת אי מותר להליל עצמו ע"י ספק סכנה אחרת כדי ליגאל מספק סכנה הראשונה, וזה תלוי אי רוצה מעיר מקלטו יוצא לעשות הפסח ע"י ת' פני מבין (או"ח סי' קל), ובחסדי אבות, דהא אם אינו עושה הפסח הוא בחיוב כרת וחיוז כרת מקרי פקוני"פ דמה"ט מילה דוחה שבת כיומא (פה:).

ידידי היקר הרה"ג המופלג בתוי"ש מוה"ר יעקב נצי שליט"א, בנידון אב שניקש מצנו לקנות גם לו הד' מינים כשקונה לעצמו, ומצא הבן אחרוג א' נאה ומהודר מאד והשני אחרוג כשר אבל לא מהודר כ"כ, איזה מהן יקח לעצמו ואיזה יתן לאביו, די"ל דזהו בכלל הספק הנזכר אי מותר למסור מצותו המהודר לאביו שהוא כמו אדם חשוב, אך יש לחלק דכלא"ה יקיים מצוה כאו"א בהידור אם יתנו המהודר לאביו, ואז אמרתי לבחור יותר ליתן האחרוג המהודר לאביו מפני ג' טעמים א' כי ע"י שיתנו לאביו קודם יו"ט מקיים המצוה בהידור עוד קודם ואין מעבירין עהמ"ז אולי גם בהידור מצוה, ב' דאיכא דס"ל דמ' כאו"א הוי מצוה שבין אדם לחבירו, וזה נריך לבחור כמ"ש במדרש שמואל על אבות (רפ"ב על המשנה איזהו דרך שיצור לו האדם) יע"ש, ג' דע"י שיתן אותו לאביו נמצא שהוא מקיים מצוה כאו"א בהידור וגם מצוה אחרוג בפשוט ולא בהידור, ואביו מקיים מצוה אחרוג בהידור, ויש ב' מצות שמתקיימות בהידור, אבל כשיקח ההדר לעצמו הוא יקיים מצוה אחת בהידור ומצוה כאו"א בפשוט, ואביו ג"כ יקיים רק מצוה אחת שלא בהידור, ואין כאן רק מצוה אחת שמתקיים בהידור וי"ל.

ועי' בס' נחלי אפרסמון (סימן נג) בציבור שאין להם כבש לחמיד ויש ליחיד כבש לק"פ אי עדיף למוסרו לציבור או שהוא יעשה בו הק"פ, ובס' קרית ארבע קוטנא (פ"א מהל' ק"פ סוף ה"ד) ג"כ מסתפק בזה, וסיים

ובגוף ספק הנ"ל אי מותר להכניס עצמו
 בספק סכנה אחרת להזיל עצמו מספק
 סכנה ראשונה, יש לתלות בזה אי מותרין הי'
 במדבר להכניס עצמן בסכנה כדי למול עצמן
 כיון שהי' סכנה למול במדבר וכדאיתא יבמות
 (עב.) דלא נשיב רוח נפוגית במדבר, די"ל
 דמאחר דאיכא בזה חיוב כרת הוי כמו מוציא
 עצמו מסכנה אחת של חיוב כרת ומכניס עצמו
 לסכנה אחרת, ובה א"ש מה דהכניסו עצמן
 הגרים בסכנה ומלו עצמן במדבר כדי להכנס
 תחת כנפי השכינה, ובס' פנים יפות (פ'
 נצבים) כ' דאלל צ"נ ל"ש וחי בהם ולא שימות
 בהם ומותר הי' להם להכניס עצמן בסכנה,
 וע"ע צת' אמרי דוד (סי' נג), וי"ל דלהם נשב
 רוח נפוגית כמו לשבט לוי שמלו עצמן במדבר
 כמ"ש רש"י (פ' ברכה), וכ' הח"ס (או"ח סי'
 רח) לצאר דכיון דהם לא חטאו במעשה העגל
 נשיב להם רוח נפוגית וכ"כ צת' בית יצחק
 (יו"ד ח"צ סי' נ) ועי' ח' מחנה יהודה (ח"צ
 סי' נב), אך י"ל דהוי כאנוס בדבר תורה כיון
 שלא יכול לצאת מעיר מקלט או למול עצמו
 במדבר משום סכנה, ובה יהי' תלוי ג"כ אי
 מחוייב בפסח שני אם יצא מערי מקלט בין
 פ"ר לפ"ש אם פסח שני תשלומין דראשון הוא
 עי' פסחים (נג.), ועי' צ"פ (ח"צ השמטות
 דף נו:): שחקר ברוחא שהוא בערי מקלט אם
 זה פטור כמו דרך רחוקה או דהוי אונס כיון
 דעפ"י דין אינו יכול לצא ונפק"מ אי יכול
 לעשות פסח שני יע"ש, וזה תלוי במכניס עצמו
 לידי אונס אי מקרי אונס כיון שהם הכניסו
 עצמן לאונס זה, והארכתי בזה במ"א צ"ד,

ובס' וידבר משה (פ' יתרו) ובחקון משה (לחג
 הסוכות הלל"מ אות מז) כ' דלעשות מצוה
 במקום דאיכא סכנה הוי מזהב"ע, והא
 דקדושין (לט:): דמוכית דשכר מצוה בזה"ע
 ליכא מההיא מעשה שא' עלה לצירה להביא
 גוזלות לאציו ונפל ומת, והא קולס רעוע הוה
 וא"כ הוה מזהב"ע, וי"ל דנעשה אח"כ רעוע
 ולא ידע מזה קודם קיום המצוה יע"ש.

גם ילהס"ת אם מותר לעשות איסור קל עכשיו
 כדי להנצל מאיסור חמור שכבר עבר
 [ואי"ר משנת (ד.) דהדזיק פת בתנור לא
 התירו לו לרדותה דהא כ' בתוס' שם דגם אם
 לא ירדנה אינו חייב כיון שהוא אנוס בתקנת
 חכמים] והארכתי דזה תלוי בזה דתענית (יא).
 חוד"ה (אמר) שכ' דהמצוה שהוא עושה
 בתענית גדול יותר מן העצירה ממה שהוא
 מצער נפשי' מידי דהוה אמתענה תענית חלוס
 בשבת דקורעין גזר דינו ונפרעין ממנו תענית
 של שבת יע"ש, ועי' ערוזין (ק.) דאין לעשות
 עצירה כדי להפריש עצמו מעצירה אצל לעשות
 עצירה כדי לקיים מצוה מותר ע"ש, ומוכח
 משם דהנלה מעצירה ל"ה כמו מצוה, וכבר
 דנו בזה הפוסקים לענין מה שא' דחדר"ג לא
 גזר במקום מצוה, אם גם במקום הצלה
 מעצירה א"ה כמו מצוה דלא גזר אז רבינו
 גרשום שלא לישא צ' נשים.

וע"ע ברכות (נג.) אלל ר' חנינא צ"ד שהכניס
 עצמו בספק סכנה מפני הצלת רבים,
 ועי' מזה בס' תורה חמימה (פ' קדושים)
 רביד יוסף (פ' ויגש) ברכת יצחק לעוינטאהל

(פ' מקץ), וע"ע מעילה (יז): אילו הי' יוחאי אבא קיים יכולין אחס לומר לו תן צנך להריגה ע"ש, דג"כ משמע דמפני הלל רבים מותר להכניס עצמו לסכנה, ובשדי"ח (מערכת א כללים סי' א אות יח) ה"ר מזה דלצורך הלל רבים מותר לסמוך על הנס.

א"ח"ח 1234567

ובאופן שהוא לא יכול לעשות המצוה כתיקונה וחצירו יכול לעשותו בשלימות, אי נכון למסור המצוה בשביל זה, ילה"ע מגמ' קדושין (כט:) דאם בנו זריו וממולח בנו קודמו ע"ש ויל"פ, וע"ע בזה צס' דרכי נועם (דרוש א), ועי' ס' וידבר משה (הלכה למשה פ' מצוה) צמ"ש יומא (לט). דהננועין משכו את ידיהן, דהא י"ל דמש"ה משכו את עצמן מזה כדי שיגיע עכ"פ לא' כזית ויוכל לקיים המצוה בשלימות ולא שיגיע לכא"א כפול שאין המצוה מתקיים בזה בשלימות יע"ש, ואי מותר להכניס עצמו בספק פסידת מצוה לגמרי כדי שיוכל לקיים מצוה בשלימות עי' ר"ה (לד:) ומצוה צתוקעין יוחר מן המצרכין כינד שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מצרכין הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמצרכין ופריך פשיטא הא דאורייתא והא דרבנן ומשני לא צריכא דאע"ג דהא (דאם ילך אלל המצרכין) ודאי (ימצא שם עשרה ויחפולל ש"י ויוציאו ידי חובתו) והא (אם ילך אלל התוקעין) ספק (שמא כבר עמדו והלכו לציחם), הרי דאף שהוא ספק שיפסיד המצוה לגמרי עדיפא להכניס עצמו בספק זה משום ספיקא אולי יוכל לקיים המצוה בשלימות יותר, ויל"ח

דמצוה דרבנן לגבי דאורייתא לאו מצוה חשיב, וראה ח' אדני פז (סי' טז).

וה"ג ילהס"ת לפי"ז שהוא יכול לקיים המצוה רק מדרבנן ואחר יקיים אותו מדאורייתא, ומש"ש הוא לישא אשה ובנו לישא אשה הוא קודם ג"כ הוא רק כשהוא לא קיים עדיין מצוה פו"ר כמו"ש צס' משנת רבי יעקב שור (פ"ט אות סג) שהוא ג"כ בחיובא דאורייתא קאי, וכ"כ צס' תפארת יהונתן (פ' חיי שרה עה"פ וד' צירך את אברהם בכל).

ובן יל"ע אם האב הוא זקן שאינו ראוי כ"כ להוליד, עי' הוריות (ד:) או זקן שלא ראוי לבנים ע"ש וביצמות (כ:) פלו"ד וכו' שפכה סרים אדם והזקן (שפסק מלידה) או חולצין או מייצמין ע"ש ועוד שם (מב:) או שהי' בעלה זקן או חולה ובסוטה (מו.) אלל מעתה אזקן ואסרים ה"ג דלא ערפינן ובע"ז (ו.) אי מאתך הו"א ללווא בעלמא ואפי' זקן ואפי' סרים כתב רחמנא זרע ע"ש, אך בשבת (קיא.) איחא דזקן מוליד, ועי' מהרש"ל פסחים (פז.) דאלל זקן ל"א רוב בעילות אחר הצעל ומה שהעיר עליו מהר"ץ חיות סוטה (כו.) ע"ש ובת' ח"ס (או"ח סי' רח) ובת' יד סופר (סי' ל).

ובמש"ש צמהר"ץ חיות מד' הגו"צ (מהדו"ק אבה"ע סי' סט) דאפי' בחולה נוטה למות תולין שנתעברה ממנו ואפי' לא הוליד עד כה יע"ש, ומה שכ' עליו צס' עמק המלך על רמב"ם (ה' יבום וחליצה פ"א ה"ה), ויש

מתעסק צפ"ר והוא נשואי אשה צת בניס
וכ"כ רש"י מו"ק (יח:) דנשואי אשה מקרי
עוסק צפ"ר וזהו מה ששאלין בשעה
שמכניסין אדם לדין (שבת לא.) עסקת צפ"ר
ע"ש. [וילהא"ט.

ומזה יש לדון אי שייך איסור ייחוד בחולה, עי'
ש"ך (יו"ד סי' קנ"ה סק"ט) דכשהוא
חולה ליכא למיחש להרגל עצירה, וע"ע צת'
בשמים ראש (סי' קיח) בכסא דהרסנא וצשו"ת
סת"ס למהרש"ק קו' פרט ועוללות (סי' טו),
ובחוצרת אסיפת חכמים (שנת תערב אוח לג)
ה"ר דהא צסנהדרין (כא.) במעשה דאמנון
גזרו על היחוד והרי ה' חולה כמ"ש (ש"ב)
מדוע את ככה דל שכב על משכבך יע"ש,
ובאמת אי"ר משס דהא רק עשה ענמו אמנון
כחולה ולא דה' חולה באמת וי"ל.

ועי' ש"ך חו"מ (סימן קסג סק"י) בשם
מהריצ"ל (ח"ב סימן מ) דמותר
להשתדל על איזה אנשים שרואה שלא יהיו בכלל
הגזירת מות אעפ"י שעיי"ז יכנסו אחרים,
וה"ר מהא דדוד שהתפלל על מפיושם שלא
יקלטנו הארון ביצמות (עט.) ע"ש ובשיו"ב,
ויל"ע ביעאע"ה שהעמיד לאה וילדי' אחר
השפחות ורחל ויוסף אחרונים, אמנם צת' יד
אליהו (סימן מג) ס"ל דהעיקר תלוי במי
שמוקדם במעלה.

ולפי המבוא' י"ל דאם ע"י מיתת בנו יתבטל
ממנות פו"ר אין לו להניח מצוות
לפני האב, וגם כי הפסד מצוה להפסד ממון
יחשב כמו"ש החוס' בפסחים (יא. ד"ה אב),
וכ"ה בבבא (לה:) דצעי שס מאי עדיף
(להתירו בטירחא בשויו"ט) ביטול ביהמ"ד או

מי שדן דאדרכה דחולין דע"י דבעל אותה
בעודו חולה ונתעברה תש כוחו ומת, ויש לזיין
לירושלמי גיטין (פ' מי שאחזו) כיון שבעל מת,
ועי' עוד שו"ת חיים של שלום (ח"ב סי' ס).

ומזה יש לדון אי שייך איסור ייחוד בחולה, עי'
ש"ך (יו"ד סי' קנ"ה סק"ט) דכשהוא
חולה ליכא למיחש להרגל עצירה, וע"ע צת'
בשמים ראש (סי' קיח) בכסא דהרסנא וצשו"ת
סת"ס למהרש"ק קו' פרט ועוללות (סי' טו),
ובחוצרת אסיפת חכמים (שנת תערב אוח לג)
ה"ר דהא צסנהדרין (כא.) במעשה דאמנון
גזרו על היחוד והרי ה' חולה כמ"ש (ש"ב)
מדוע את ככה דל שכב על משכבך יע"ש,
ובאמת אי"ר משס דהא רק עשה ענמו אמנון
כחולה ולא דה' חולה באמת וי"ל.

ועי' שו"ת אמרי דוד (סוסי' לג) שהציא מגמ'
קדושין (מ.) דר"ז תצעי' ההיא
מטרוניתא אמר חליש לבאי ולא מצינא,
ובסנהדרין (קז.) שהתפאר דוד שלא ציטל
עונתו בימי חליו, ומשמע דאינש בעלמא לא
יוכל כשהוא חולה יע"ש, ובאמת הכי מ'
ביצמות (מב:) דכשהוא או היא חולה אינש בני
חשמיש, אך בכחוצות (סג.) מבואר דחולה צת
חשמיש היא ע"ש וי"ל.

אך יעוי' צת' דבר יהושע (ח"א סי' נג)
שהוכיח מד' הר"ח הוריות (שס) דזקן
אעפ"י שאינו ראוי להוליד כ"ז שיש לו מוחלת
בנשים מקיים מצות פו"ר בקיום אשה צת בניס
[ועי' תוס' פסחים (קיג:) דהחיוצ הוא להיות

ברכת

שלמה

הפסד ממון ע"ש, הרי דמשה ציטול ציהמ"ד
 לפסידת ממון, ועי' מג"א (סי' שד סק"ז)
 דכשם שמתירין שבות משום הפסד מלוא כן
 מתירין משום הפסד ממון, וא"כ הלא קיי"ל
 צמנות כיבוד דהוא משל אב ואין עליו להפסיד
 משום אביו, ועוד בגדר נוסף לפימ"ש באמון
 לאורייחא (כלל כב) דכלל מצות פו"ר הוא
 שיחיהו ולמנוע מיתמו יע"ש, והוא כמ"ש
 בשו"ע יו"ד (סי' רמ סי"ב) דצמנות עוברת
 יכול להניח את אביו ולעשות המלוא.

אוצר החכמה

ומה"ט נפטר אע"ה ממצות כאו"א והלך
 מחרן כמ"ש בס' נחלת עזריאל (קו'
 פרפראות לחכמה פ' לך) דהא א"ל הקצ"ה
 כאן אי אמה זוכה לבנים וא"כ מותר הי' לו
 לילך מאביו כדי שיוכל לקיים מצות פו"ר
 יע"ש, ועוד טעם כ' בס' בגדי אהרן תאומים
 (פ' לך) משום דאביו הפקירו ומסרו לגמרו
 להשליכו לכבשן האש לכן נפטר מכאו"א, וזוה
 מיושג מה שחוקי' גירר עצמות אביו (סנהדרין
 מז. וברכות י:) לשי' הרמב"ם דגם באביו רשע
 מחוייב בכבודו, ולפי מדרש הנ"ל דזהפקירו
 אביו למיתה אינו מחוייב בכבודו א"ש דהא גם
 חוקי' העבירו אביו למולך וניצל ע"י שאמו
 סכתו בסלמנדרא כמצוא' סנהדרין (סד:) לכן
 הי' פטור מכבודו, וכ"כ בס' דבש לפי
 (מערכת א אות איש אמו ואביו תיראו) ובס'
 שבי צנימין (סי' קח) ובס' עורה שחר (אות כ)
 ובת' שמע אברהם פאלאגי (סי' יג).

ובזה יש להסביר דהורג את קרובו שלא צדין
 נפקע היחס ושאיכותו ממנו וכן אב

ההורג את בנו נפקע קירבתו, וזוה א"ש מה
 שהוכיח בס' נפנת פענח (פ"ד מהל' מחנות
 עניים סוף ה"י) ובמכתבי תורה (סי' קעד)
 מד' הרמב"ם (סוף הל' ממרים) דהיכא
 דהורג גורם להמוריש מיתה שלא עפ"י דין
 אינו יורשו, ועי' באו"ש (סוף הל' ממרים)
 שחולק ע"ז ובת' דבר יהושע (ח"א סי' ק)
 מדחה דבריו יע"ש, וראה ס' נחלת שמעון
 מלכים א (ח"ב סי' נג אות ה), ולהנ"ל א"ש
 דכיון דהורגו נפקע הקירבה, ומיושג בזה מה
 שהק' חכ"א הובא בת' מנחת מנחם (סי' קח)
 על הא דא' מכות (יב.) אין הבן נעשה
 גואה"ד משום כבוד אביו, וקשה תיפול"ל משום
 דאינו יורשו כיון דהאב חי האב קודם לכל
 יוצאי ירכו, וכבר פסק הרמב"ם (פ"א מהל'
 רוצח ה"ב) דאינו נעשה גואה"ד אלא"כ ראוי
 ליורשו יע"ש, ולהנ"ל א"ש כיון דאם אביו
 הורגו שלא עפ"י דין שוב אינו יורשו, שפיר
 הבן נעשה גואה"ד אי לאו משום כבוד אביו,
 וע"ע מרכה"מ (פ"א מהל' רוצח ושמה"נ).

ובזה ביארתי מ"ש בספה"ק באר מים חיים
 (פ' בראשית) עה"פ וידע קין את
 אשמו כ' ולא אשת הבן מחמת שהרגו לא ניתן
 לו רשות לייצג יע"ש, ולא מצינו דין כזה
 דרוצח שהרג את אחיו פטור מייצג, ועי'
 מש"כ ע"ז בירחון אסיפת חכמים (בירבראיער
 שנה ב' בחודש תשרי בתשובה לרבים ובס'
 קטז וקכג), ובס' דברי חכמים וחדוהם על
 רמב"ם הל' סוטה (פ"ב סוף הי"ג) הביא ד'
 הבאמ"ח וכ' ג"כ שלא מצינו רמו לדינו מש"ס

וּפּוֹסְקִים וְסִיִּים דְּהוּא רַק מִסְכְּרָא דְאַשְׁתִּי נִרְחַח
 חוֹלֶנֶת מִרוֹחַ וְלֹא מִתִּיבְמַת אֶף דְּאַפְסְקִי אַחֵר
 שְׁנֵשֶׁת לֵאחִיו וּמַת יַעֲ"שׁ שֶׁהָרִיךְ בָּזָה, אִלּוּם
 בְּשׁו"ת בְּרוּךְ הַשֵּׁם (חִידוּשֵׁי ש"ס ס' עה) כ' ^{ה'תש"ל}
 לְהוֹכִיחַ דְּמַדִּינָא מוֹתֵר לְהַרְוֹחַ לִישָׁא אֲשֶׁת
 הַנִּרְחַח יַעֲ"שׁ אֵלָּא דִּלָּא כ' כֵּן לַעֲנִין יִיבּוֹם, וְכ'
 עוֹד בְּס' דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידוּתָם הִג"ל מִד'
 הַזֶּהר (פ' צִרְאֲשִׁית) דְּקִין אֲנָסָה לְאַשְׁתִּי הַבֵּל
 ע"שׁ וּמַש"ה י"ל דְּנִאֲסָרָה לֹא, וּבְקוֹבֶצֶן הַפֶּרֶדֶם
 (ח"א קו' ו ס' נה) הוֹסִיף דְּכ"ה בְּחִיקוּ"ו
 (חִיקוֹן סֵט ד"ה וְהִי מִקֵּץ יָמִים וִיבָא קִין)
 וְעוֹד כ' דְּבִתְרָגוּם יְהוֹנָתָן עַה"פ וְהָאֵדָם יָדַע
 כ' דְּקִין לֹא נִוֵּלד מֵאֵדָם אֵלָּא מִמֶּלֶאךָ א"כ לֹא
 הִי הַבֵּל אֵלָּא אֲחִיו מֵאִמּוֹ וְל"ש יִיבּוֹם אֵלָּא
 בְּאַשְׁתִּי אֲחִיו מֵאִבּוֹ יַעֲ"שׁ עוֹד בָּזָה.

וּמִצָּאֵתִי בְּס' כְּלֵי חַמְדָּה (פ' וִישַׁב) מִבְּהַמ"ח
 שֶׁמִּסְתַּפֵּק בָּזָה וּו"ל וַיֵּשׁ לַעֲיִין בָּזָה
 בְּאַמַּת אֵם הוֹרֵג אֶת אֲחִיו אֵם מִנּוּה לִיבִס אֶת
 אֲשֶׁתוֹ וְא"ל דִּיהִי אֲסוּר מִלְּד מִנְּהַב"ע כִּיּוֹן
 דְּבִיבּוֹם ל"ש מִנְּהַב"ע דְּל"ל כּוֹנֵה כְּמ"ש
 הָאֲחֵרִינִים, וְי"ל לְהִפָּךְ כִּיּוֹן דְּהַרְגוּ בּוֹדֵאִי
 הַחִיּוֹב עָלָיו לְהַקִּים שֵׁם לֵאחִיו וְכו' יַעֲ"שׁ, וְלֹא
 רָאָה כֻּלָּל ד' הַבָּאֵר מִיִּם חִיִּים הִנ"ל, וְלִפִּי
 הַמְּבֹאֵר א"ש דְּכִיּוֹן דְּהַרְגוּ שְׁלֹא מִדִּין נִפְקַע
 קִירְבַּת אֶחָד וְלֹא מוֹטֵל עָלָיו לִיבִס אֶת אֲשֶׁמוֹ,
 וּבְמ"א כְּחֻבֵּי בְּס"ד מִשּׁוּם דִּיבּוֹם בְּנַחֲלָה תִּלָּה
 רַחֲמָנָא כִּיבְמוֹת (י:) וְכִיּוֹן דִּאִינוּ יוֹרְשׁוֹ אִינוּ
 מִיִּבִּס, וְעִי' אֲב"מ (ס' קנז סק"א) וְשֶׁאֲרִית
 יוֹסֵף עֲנִיָּל (אֶת שֶׁכֶּט).

וְעִי' עוֹד ע"ד מֶה שֶׁחֻקִּי גִירָר עֲלָמוֹת אֲבִיו

בְּס' בֵּן יוֹחָאִי (שַׁעַר ו דִּלַּת ז) הוֹבָא גַם בְּת'
 שִׁיחַ יִנְחָק וְעֵרְבּוֹי (ס' תִּלָּא) דְּלֵאחֲ"מ גַּם
 הֶרְמִצ"ס מוֹדֵה דִּאִינוּ מַחֲוִיב בְּכַבּוּדוֹ, וְכ"כ
 בְּאַמַּת הַלַּח"מ (פ"ו מֵהֵל' מִמַּרִּים הִי"א) הוֹבָא
 בְּת' מֵהֶר"ס שִׁיק (י"ד סס' שְׁמוֹ) דְּלֵאחֲ"מ
 ל"ה חִיּוֹב הַכִּיבּוּד רַק מִדְּרַבָּנָא, וְעִי' כְּס"מ (ה'
 ת"ת פ"ו הִי"צ) בְּשֵׁם הַרִיב"ש, וְעִי' פֶּרְחֵי צִיּוֹן
 עַל הַכַּפְתּוֹר וּפֶרֶחַ (פ"ה אֶת פֶּד) שְׁכ' דְּלֶרְבִּינוּ
 בְּחִי צִחוּה"ל (שַׁעַר עֲשִׁירִי) ל"ה חִיּוֹב כִּיבּוּד
 לֵאחֲ"מ רַק מִדְּרַבָּנָא אֶךְ לְרֹב רֵאשׁוֹנִים הוּי
 דְּאוֹרִייתָא יַעֲ"שׁ, וְכֵן מִירוּשְׁלָמִי (מו"ק) מ'
 דְּל"ה רַק מִדְּרַבָּנָא, וְעִי' גְּלִיוֹנִי הַש"ס (יְרוּשְׁלָמִי
 מוֹעֵד כ"ד אֶת נג) לֹר יַעֲקֹב (קו' בּוֹשֵׁם
 מִרְדְּכִי אֶת ל), וְכֵן עֲנִפִּי אֶרֶז (ח"א עֶרֶךְ אֶחָד
 ע' נה) כ' וְנ"ע לְדַעַת הֶר"מ שְׁגַם לֵאחִיו רִשָּׁע
 מִכְּבָד וְאֵלִי לְאַחֵר מִיִּתָּה שְׁאִנִּי אִו לְכַפֵּרָה שְׁאִנִּי
 יַעֲ"שׁ, וּבְאַמַּת בְּת' הֶרְד"ךְ (בֵּית יֵא) כ' דֶּרֶךְ
 בְּמוֹמֵר לְתִיאָבוֹן ס"ל לְהֶרְמִצ"ס דְּמַחֲוִיב
 בְּכַבּוּדוֹ וְלֹא בְּמוֹמֵר לְהַכְעִים יַעֲ"שׁ, וְכֵן יַעֲרוֹם
 דְּבֵשׁ כ' דְּטַעְמוֹ שֶׁל הֶרְמִצ"ס שֶׁמַּחֲוִיבִין בְּכִיבּוּד
 אֵצֶר גַּם בְּהִיּוֹמוֹ רִשָּׁע הוּא רַק מִשּׁוּם מִרְאִית עֵין
 וְאֶחָד שְׁכּוֹלֵם יָדַעוּ שֶׁהִי רִשָּׁע וּמַסִּית ל"ה
 מַחֲוִיב בְּכַבּוּדוֹ אֶף לְהֶרְמִצ"ס יַעֲ"שׁ, וְכֵן
 לְקוּטֵי שְׁלֵמָה סְנֵהֲדִרִין (עֵא): כ' בְּשֵׁם ס' קוֹל
 סוֹפֵר דְּמַטְעֵם גֵּר שְׁנִתְּגִייר כְּקִטָּן שְׁנוֹלֵד נִפְטֹר
 אֲבֵרָהִם אֲבִינוּ מִכִּיבּוּד אֵצֶר כְּדֵאִיתָא בְּמִדְרַשׁ (פ'
 לך) מִשְׁאֵנִי עוֹשֶׂה אֶתְךָ צִרְיָה חֲדָשָׁה אֶתָּה פֶּרָה
 וְרַבָּה יַעֲ"שׁ.

אֶךְ כְּבֵר הוֹכִיחַ הַבִּי"ל (אֵה"ע ח"א ס' ל)
 דְּקוּדֶם מ"ת ל"א דְּגֵר שְׁנִתְּגִייר כְּקִטָּן

שנולד יע"ש, וראה צס' דרוש והלכה
רייטפארט (ע' פא) מה שבי' דגירות מ"ת
הי' הגירות ממושכת והתחילה מאפע"ה לכן
ל"א צוה כקטן שנולד רק כשהגירות הוא
צב"א יע"ש, וילה"א צד' התוי"ש הוריות (ח:)
דבמילה הי"ל דין צ"נ וצמרה כצר הי"ל דין
ישראל, וצחומש למודי השם (בראשית יא) כי
דמד' המדרש הנ"ל ראי' לשי' הרמב"ם דגם
באביו רשע מחוייב בכבודו, מדא"ל הקצ"ה
לאברהם לך אני פוטר ואין אני פוטר לאחר
מכא"ל, מ' דגם באביו רשע בעלמא מחוייב
לכבדו יע"ש.

(סי' קעב) וצת' דברי מלכאל (ח"ה סי' ס)
ויש אריכות צכ"ז וראוי הי' להאריך צוה אך
אכ"מ ועוד חזון צל"נ, ואליין ג"כ מה
שנסתפקתי כשיכול להציל איש או אשה מצושת
אם יש דין קדימה להציל האשה עפ"י גמ'
יצמות (ק.) דצמקוס שחולקין מעשר עני
נותנין לאשה תחילה משום זילותא וכן שרינן
תיגרא דאיתתא צרישא משום זילותא יע"ש,
הרי דאשה מטערת ע"י צושה יותר מאיש
וי"ל.

ובמ"א יצא בארוכה אי"ה אי סצרת מאי חזית
נוהגת גם צב"נ, ונודע צוה מ"ש
הפרשת דרכים (דרך האתרים דרוש צ) שבי'
ודע דמשמע לי דהא דאמרי' דצ"נ אינו מצווה
על קדושת השם סנהדרין (עד:) ה"ד צע"ז
נפקא אלא מקצרא דמאי חזית דדמא דידך
סומק טפי אימא דדמא דחצרך סומק טפי
בצב"א זו מהכ"ת דיש חילוק בין ישראל לצ"נ
וכו' יע"ש, וצס' יפ"ת על צ"ר (פרשה מד
סי' ה ד"ה שהיה) כי דכיון דצ"נ לא נצטוו
למקור נפשם על ע"ז וג"ע מסתמא ג"כ על
שפיכ"ד לא נצטוו למקור נפשם אע"ג
דמקצרא נפקא דמאי חזית וכו' יע"ש, וצס'
פנים יפות (שמות צ ג) כי ג"כ כמו הפר"ד
דאפי' צ"נ מצווה ע"ז למקור נפשו דהוא
מקצרא כמו שאחז"ל מאי חזית דדמא דידך
וכו' יע"ש, וכ"כ בערל"נ (סנהדרין עד:)
דודאי מסתבר דגם צב"נ יהרג וא"י דהא טעם
זה שייך ג"כ גבי', וע"ע מעין החכמה על

ובמ"ב ילהס"ת ציש לו צ' צנים וצת אחת
ומהם צן א' והצת הם צסכנה אם יוכל
להציל הצת קודם אע"ג דמדינא האיש קודם
להחיות וכמבוא' הוריות (יג.) כדי שלא יתצטל
ממנו פו"ר, גם יש לציין דמה"ט דאיש
מצווה להחיות יותר מאשה, נסתפקו האחר' אי
שייך באשה הדין של מאי חזית דפסחים (כה:)
עי' טעו"ד (סי' קנ) וצת' נטע שורק (חי"ד
סי' מח), וצוה תלוי אי יהודה הי' מחוייב
לצייש עצמו כדי להציל את תמר ממיחת
שריפה, וילה"ע צוה ג"כ ממ"ש צחכ"ש (סי'
תכה) דזקן ואלפ"כ א"צ להציל חבירו ע"י
שיתצייש בעצמו ויעשה מה שאינו לפי כבודו
יע"ש, ועי' כל"ח (פ' תלא) מה שהעיר עליו
וכ"כ בקובץ כנח"י (סי' קטו אות ז), וראה
מה שהשיב ע"ד הכל"ח צת' דצר יהושע (ח"ג
סי' כד), ובעיקר הענין אי יש חיוב לצייש
עצמו כדי להציל חבירו יש לעי' צת' צנין ציון

תרי"ג מצות (ע' סו:) וצמנ"ח (מצוה רלו), ועי' הלכה למשה בהגהות ירושלמי עמ"ס ע"ז (ו.) וצמ"י והגהות רא"מ הורו"ן עמ"ס פסחים (ז:) יע"ש.

[ואציין למה שראיתי בקובץ הזכר (שנה יג סימן ט) שאיש א' שאל את הרה"ק ר' דוד ממקארוז זצ"ל איך שנוול לו בן וצמ תאומים ולא תוכל אשתו להנק בשו"א רק לא' מהם מי מהילדים קודם, והשיב הרה"ק הנ"ל מד' חז"ל (ב"ב קלט:) בזמן שהנכסים מועטים הצנות יזנו והבנים ישאלו על הפתחים, ויע"ש (שנה יד סימן יט) שחמה ע"ז שאין הנידון דומה לראי' דל"ש כאן שהבנים ישאלו על הפתחים, ויש לדון מהא דהאיש קודם לאשה להחיות וכו' יע"ש, ובחמת ג"ז אינו דומה דזה דוקא אם אין לו חיות במקום אחרת כגון שהוא במדבר או בספינה אבל ליתן המוצר ע"ז לא אמרו דהאיש קודם ועי' תורי"ד כתובות (סז.), ולע"ד נ' לדון דמי שינא ראשונה יש לו דין קדימה עפ"י המבואר כתובות (נט:) דמניקה את בנה הוא א' מהמלאכות שהאשה עושה לבעלה וא"כ תיכף בינא הראשונה נשתעבדה האשה לבעלה לינוק הולד וילה"א.]

אך יל"ע למה הוצרך קרא ציבמות (ה.) שלא לחלל שבת בשביל מצות כאו"א הלא קיי"ל דא"ל ליתן משלו והפסד מצוה הוא כהפסד ממון, וי"ל דאי לאו קרא לא מקרי הפסד מצוה כיון שיהי' לו מצות כאו"א ומה לי האי מצוה ומ"ל האי מצוה, וצפרט למ"ש

בח' רע"א (סימן סח) דרק באינו רוצה פטור מליתן משלו בשביל אציו אבל אם רוצה ליתן משלו ^{אוצר החכמה} הוי מצוה גמורה ול"ה באינו מצווה ועושה יע"ש, א"כ הו"א דאם רוצה יכול לישמע לו לחלל את השבת משו"ה הוצרך קרא.

גם יש לציין דמי שרוצה למסור מצוה והנרירה בידו ליתנו לאדם חשוב אך אז לא יתקיים המצוה בהידור כ"כ או שימסרנו לאדם פשוט שיקיימנו באופן מהודר, נ' דדין זה מפורש בירושלמי הוריות (פ"ג ה"ד) קרבן האיש וקרבן האשה קרבן האיש קודם הדא דתימר בשעיר שוין אבל אם הי' זה פר וזה גדי הדין כההיא דאמר ר' פנחס בשם ר' אושעיה עבד מציא פר ורבו מציא שעיר פר העבד קודם לשעיר של רבו ע"כ הרי דפר העבד קודם לשעיר של האדון אף שהאדון חשוב ממנו וכן האיש חשוב יותר מן האשה, ויל"ע מיומא (לט.) אי ימינא דסגן עדיף משמאל' דכה"ג ע"ש, וצרכות (לט:) אי חשוב עדיף או שלם עדיף. [ובענין אם כשנתכבד אדם במצוה יכול ליתנו לאחר ראה ירושלמי יומא (פ"ב ה"ב) דכהן שזכה בעבודה אינו יכול לתמו לכהן חצירו יע"ש וע"ע ת' מהר"י ברונא (סי' קעח).]

ואי עדיף לעשות בעצמו משום מצוה זו יותר מבשלומו או דעדיפא לעשות ע"י שליח משום הידור מצוה כבר האריכו בזה עי' חיי"א (כלל סח סעיף ז) וצמ' חסד לאברהם (מה"ת חיי"ד סי' סא) וצמ' נחלי אפרסמון (סי' לה) כרם שלמה (קאטלער ח"א סי' כח) וע"ע

ליישב קו' המוס' ריש חולין (ב.) עמ"ש
 בהלכות א"י דנשים לא ישחטו והקשו מהא
 דקיי"ל (ובחים לא:) דאפי' במוקדשין שוחטות
 לכתחילה, וכ' לת' דבקרבות שלהם עדיפא
 שהם בעצמם ישחטו משום מצוה זו יותר
 מבשלוחו אעפ"י שההידור במצוה הוא יותר
 ע"י אנשים יע"ש.

ובעת נ' להוסיף רא"י ונוסף לזה מהא דפסחים
 (קד:) עולא איקלע לפומבדיתא א"ל רב יהודה
 לרב ינחק צרי' זיל אמטי לי' כלכלה דפירי וחזי
 היכי אבדיל לא אזל שדר לי' לאביי כי אחא
 אביי א"ל ברוך המבדיל בין קודש לחול אמר
 וחו לא אחא לקמי' דאבואה א"ל היכי אמר א"ל
 אנא לא אזלי אנא שדריתי' לאביי ואמר לי
 המבדיל בין קודש לחול וכו' ע"ש, ולכא"ו ק'
 היכי עבד רב ינחק הכי לשלוח שליח לקיים
 מצות אביו ולא לעשותו בעצמו, אך י"ל דרב
 ינחק חשב עצמו שאינו דייקן כ"כ כמו אביי,
 ע"י יצמות (סד:) דא' והא איהו (אביי) דאמר
 אבין דסמכא ינחק סומקא לאו בר סמכא, ועי'
 קדושין (מד.) א"ל ר' אבין סמכא הוא א"ל
 אין, הרי מוכח מגמ' יצמות הג"ל דאביי הי'
 מדייק בדברים והי' צוחר אלא בדברים ששמע
 מבר סמכין, וכ"ה בשבט (כא:) אמרוה רבנן
 קמי' דאביי משמי' דר' ירמי' ולא קיבלה
 משמי' דר' יוחנן וקיבלה, הרי ג"כ דהי' דייקן
 בדברים צמה שראה או שמע, ולפ"ז י"ל דלכך
 העדיף רב ינחק לשלוח אביי לראות הנהגתו
 של עולא כדי שיהי' יוכל למקור הדברים
 בדיוקנות לאביו שרצה לדעת מנהגו של עולא,

שו"ת אהל משה (לוי"ג ח"א סי' מג) ובס'
 זכר יהוסף עמ"ס יצמות (סז סע"א) כ' לחלק
 דבמכשירי מצוה עדיפא שימסרנו לשליח
 שתעשה המצוה יותר בשלימות לא כן בגוף
 המצוה יע"ש, וכן לענין לצאת באתרוג של
 חצירו ההדר טפי מלצאת בשל עצמו כ'
 בקלש"ע דמי שאי"ל ד' מינים מוצתרים טוב
 לו לצאת יותר בשל חצירו ההדר טפי, ובחיי"א
 כ' להיפוך בשם המצי"ט (ח"ג סי' מח)
 דמוטב יותר לצאת באתרוג שלו שאינו הדר
 כ"כ מלצאת באתרוג של חצירו במעמ"ל אף
 בהדר טפי והוצא בצכורי יעקב (רסי' תרמה)
 וכבר העירו שלא נמצא דבר כזה במצי"ט, וכן
 כ' בשו"ת עולת שמואל (סי' קא) דטוב יותר
 לצאת בשל עצמו הגם שאינו הדר כ"כ כמו
 אתרוג הקהל, ובת' בכורי שלמה (סי' כה) ועי'
 תפארת ישראל סוכה (פ"ג בהלכתא גבירתא).

ויע' סנהדרין (כא:) שלא יתנאה צס"ת של
 אחרים ושל אבותיו, הרי דההידור הוא
 שיוציא מעותיו על המצוה, ומזה הוכיח צס'
 צמח אר"ז (ע' שנו) דטוב יותר לצאת באתרוג
 כשר משלו מלצאת באתרוג יפה ומהודר משל
 חצירו במתנה עמ"ל יע"ש, [ובס' שיח זקנים
 (ליפשיץ ע' שגז) כ' דהגר"מ אריק ז"ל לא
 בירך על אתרוג שלו רק יצא בשל אחרים וחפש
 אחר אתרוג היותר מהודר בעיר יע"ש].
 ובאמת י"ל דהה"ג די"ל דההידור מצוה הוא
 לטרוח על המצוה בגופו, וראה עוד צס' שערי
 חיים (מערכת מ אות יב).

ועי' ס' וידבר משה (הל"מ פ' ויקרא) שכ'

לענות קדושה יע"ש.

APR 1976

סימן ו

שאלה: אי יכולין לקיים מצוה בזמן פטור לצאת על זמן החיוב.

תשובה: בגמ' ר"ה (כח.) מצוה דאס עשה מצוה בזמן שטותו ונשתפה צריך לחזור ולעשותו וצטו"א שם, ועי' מגילה (ה.) דהיכא דאכתי לא מטא זמן חיוביהו אס יקדמוהו לא ינא ידי"ח ע"ש, וכן צימא (כ:) ואי ס"ד מחלות דאורייתא היא היכי מקדמינן, וצפסחים (נח.) ואי ס"ד בשמונה ומחצה דאורייתא היכי מקדמינן ל', ובשבת (קלז.) דאי מחד הו"א שציעי הוא דלא מטא זמני' אכל משמיני ואילך זמני' הוא, ועי' ברכות (ח:) סבר לאקדמינהו וכו', ומזה יש לדון לענין ק"ש או בשכמל"ו לכוון פי' המלות אלמפרע אחר שקרא הציבות ולא להקדים הכוונה להקריאה, וכ"כ בשועה"ר (סי' סא ס"ו) שיוכל להאריך במחשבתו צטרס שיתחיל צורך שם יע"ש, וכ"ה מצוה' צגמ' חגיגה (יט.) דצעודהו רגלו אחת במים יוכל להחזיק עצמו לדבר חמור, הרי דמהני כוונה אלמפרע וכ"כ להוכיח בגליוני הש"ס יבמות (קב.), אך ראיתי בס' נהרי אש להג"ר א"ש מזעליכוב ז"ל (מאמר יא) שיותר טוב לכוון קודם האמירה, וראה עוד בקובץ כנסת חכמי ישראל (סי' סו ובסי' פט אות ז), ויל"ע בת' תרומת הדשן (סי' כז) דאפשר להיות נחשב

ולפי"ז יהי' ראוי מוכתח דעדיפא לעשות מצוה כאו"א ע"י שליח אס יהי' הכיבוד בהידור יותר משיעשנו בעצמו אף דמצוה זו יותר מבשלוחו, גם יהי' ראוי מכאן דמועיל שליח לקיים מצוה כיבוד אב ואם, וכבר חקרו בזה יעוי' ת' מחנה חיים (ח"צ ססי' כט) ובס' נד"ז להגרש"ק, ובגוף ספק הנ"ל אס עדיפא למסור המצוה לשליח היכא דהמצוה יעשה בהידור יותר אס יעשנו ע"י שליח, יש לתלות ג"כ היכא דאפשר לעשות המצוה ע"י שליח אס יהי' שייך הפטור של עוסק במצוה פטור מן המצוה כיון דמצוה זו יומצ"ש יהי' פוטרו ג"כ ממצוה אחרת או דלמא כיון דאפשר לקיים המצוה הראשונה ע"י שליח מוטל עליו לעשות השני' שא"א לעשותו ע"י שליח ואין בזה הפטור של עוצמ"ז, ויל"ע בס' טל חיים עמ"ס מו"ק (בסופו בהשמטות), ובאמת מנינו הכי דגם אין לוותר אפי' על הידור מצוה כדי שיוכל לקיים אח"כ מצוה אחרת מפני דאין לחשוב צעת עוסקו במצוה אחת על מצוה אחרת, עי' בר"ן שבת (כג:) לענין קדוש היום ונר חנוכה, דמוכח מדבריו דאע"ג דקידוש היום יוכל לקיים ע"י שיקדש על הפת מ"מ אי לא משום פרקומי ניסא הי' צכחה של ההידור מצוה לקדש על יין שמצורף לדאורייתא של קדוש היום לדחות המצוה של נר חנוכה, ותלוי בזה ג"כ צנוהג לומר שים שלום במעריב אס יאמר שלום רב שהוא נוסח קנרה יותר כדי שיוכל לענות אמן עי' ת' חינוך דחיי (סי' מא) ובת' שית ינחק (סי' נ), וע"ע בס' מעט מים (סי' עד) שלא לקצר בנוסח על הנסים כדי